

Велієва В. О.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики і економічного аналізу
Харківського національного аграрного університету
імені В. В. Докучаєва*

Velieva Viktoriya

*PhD in Economics,
Associate Professor of the Department of Statistics and Economic Analysis
Kharkiv National Agrarian University
named after V. V. Dokuchaiev*

КОМПЛЕКСНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКА

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан виробництва соняшника у досліджуваному підприємстві. Комплексний економічний аналіз основних показників виробництва соняшника проведено з використанням інформації з фінансової та статистичної звітності підприємства. Обґрунтовано місце й роль виробництва соняшника для сільського господарства України та національної економіки. Зокрема, доведено, що ефективне виробництво соняшника є можливим насамперед у складі сукупності різноманітних галузей і видів діяльності, серед яких слід назвати виробництво, заготівлю, зберігання, переробку та реалізацію насіння соняшнику й продукції його переробки. Визначено умови розвитку виробництва та формування ефективності. Проведено аналіз динаміки основних показників та їх впливу на формування ефективності виробництва соняшника. Запропоновано основні шляхи підвищення економічної ефективності виробництва соняшника, основним серед яких є зниження собівартості, оскільки саме пошук резервів її зниження допомагає підвищити свою конкурентоспроможність та уникнути банкрутства.

Ключові слова: комплексний аналіз, економічний аналіз, економічна ефективність, виробництво соняшника, урожайність, собівартість, прибуток, результати діяльності.

Вступ та постановка проблеми. Підвищення ефективності сільського господарства має народногосподарське значення та є вирішальною передумовою прискореного розвитку агропромислового комплексу й подальшого зростання результативності економіки України.

Серед українських олійних культур найбільше значення для досягнення цієї мети мають соняшник, соя та ріпак. За обсягом посівних площ олійні культури поступаються лише зерновим (пшениці та ячменю). Серед них домінує місце посідає соняшник, особливо останніми роками. Очевидна важливість цієї культури полягає в тому, що нині в Україні соняшник є однією з основних культур для виробництва рослинної олії та високобілкових кормів, а його експорт приносить значний валютний прибуток.

Відаючи належне проведеним дослідженням, маємо визнати, що збільшення обсягів та підвищення ефективності виробництва насіння соняшнику в конкретних природно-економічних зонах і регіонах потребують більш поглибленого розгляду.

Зокрема, це стосується вдосконалення науково обґрунтованої рівноваги розміщення посівів соняшника в умовах високого насичення сівозмін іншими культурами; вжиття організаційно-економічних та агротехнологічних заходів, що безпосередньо впливають на рівень і динаміку показників економічної ефективності виробництва насіння соняшнику; обґрунтування шляхів підвищення її конкурентоспроможності в нинішніх умовах господарювання за рахунок вжиття інноваційних заходів задля забезпечення економічної сталості виробництва насіння соняшнику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних і практичних аспектів виробництва соняшника присвячено праці відомих вітчизняних вчених-економістів, зокрема роботи В.Я. Амбросова,

В.Г. Андрійчука, В.І. Бойка, С.М. Кваші [1], А.В. Ключник, М.Ю. Коденської [2], П.Т. Саблука [3], О.В. Шебаніної. Проблематиці виробництва та підвищенню конкурентоспроможності олійних культур в Україні присвячено праці багатьох економістів-аграрників зокрема, ці питання досліджували М.О. Тонюк [4], В.В. Орлов [5], О.В. Дяченко [6].

Проте, незважаючи на велику кількість досліджень і численні публікації, питання основних проблем розвитку виробництва соняшника залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого дослідження. Все це викликає необхідність продовження та ґрунтовного вивчення формуючих тенденцій в аграрному секторі, аналізу сучасного стану та обґрунтування подальших напрямів підвищення ефективності й конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику.

Метою роботи є вивчення та аналіз економічної ефективності виробництва соняшника в досліджуваному підприємстві, визначення особливостей функціонування галузі виробництва соняшника та основних чинників, що впливають на його розвиток.

Результати дослідження. Виробництво соняшника як найбільш поширеної олійної культури є нині стратегічно важливою проблемою для розвитку національної економіки України.

Підприємства олійно-жирової галузі за досліджуваний період входили до першої п'ятірки галузей харчової промисловості за обсягами виробництва. Незважаючи на складність сучасного економічного стану сільського господарства України, підприємства, що займаються виробництвом і переробкою олійних культур, насичують ринок своєю продукцією та мають змогу нарощувати виробництво. На сучасному етапі олійно-жирова галузь України, основу якої становлять виробництво й переробка

соняшника, має низку проблем, вирішення яких є необхідною умовою забезпечення внутрішньої стабільності держави та зміцнення її позицій на міжнародних ринках.

Україна посідає одне з провідних місць на світовому ринку олійних культур, виробляючи щорічно близько 11% насіння соняшнику у світі. У зв'язку з високим попитом на насіння соняшнику відбулося значне розширення його посівних площ. Вирощування й реалізація насіння соняшнику дає змогу аграрним підприємствам отримувати високі прибутки, забезпечувати ефективну економічну діяльність [10, с. 56].

Перш за все розглянемо досліджуване підприємство, на основі якого було здійснено аналіз. Підприємство займається виробництвом як рослинницької, так і тваринницької продукції, за своїми розмірами належить до великих підприємств, адже площа сільськогосподарських угідь протягом усього періоду дослідження залишається незмінною (25 186 га), а кількість працівників становить 756 осіб у 2018 році. Середньорічна залишкова вартість основних засобів підприємства у звітному році зросла на 40,4% порівняно з минулим роком. У підприємстві вирощуються такі види сільськогосподарських культур, як пшениця озима, кукурудза на зерно, ячмінь, жито, соняшник. До речі, посівні площі соняшника у 2018 році мали майже 44% в структурі загальних посівних площ підприємства. Серед тваринницької продукції переважає виробництво молока. Підприємство фінансово стійке, платоспроможне, незалежне від зовнішніх кредитів, має абсолютний тип фінансової стійкості, що є рідкістю серед сучасних сільськогосподарських підприємств.

У 2018 році валовий збір соняшника у підприємстві склав 127 950 ц, що на 1 820 ц більше, ніж у минулому році. Посівна площа соняшника у 2018 році збільшилась, а урожайність скоротилася з 21 ц/га до 18,6 ц/га. Під час дослідження було встановлено, що 95,4% варіювання урожайності соняшника залежить від внесення мінеральних добрив. Окрім того, як фактор підвищення урожайності можна запропонувати підприємству використання гібридів соняшника НК Фортімі та СІ Арізона.

Собівартість продукції є одним з важливих економічних показників господарської діяльності підприємства, в якому відображаються зростання продуктивності праці та розвиток технічного прогресу. Показник собівартості дає можливість глибоко проаналізувати економічний стан підприємства й виявити резерви підвищення ефективності виробництва. За інших однакових умов підприємство більше одержуватиме прибутку на одиницю продукції, чим нижче її собівартість, і навпаки. Зі зниженням собівартості зростає цінова конкурентоспроможність продукції, отже, зміцнюється положення підприємства на товарному ринку. Собівартість продукції формується під впливом багатьох факторів.

Актуальність питань вивчення собівартості сільськогосподарської продукції та шляхів її зниження полягає в тому, що у системі показників, що характеризують ефективність виробництва, одне з провідних місць посідає саме собівартість продукції.

У досліджуваному підприємстві собівартість виробництва соняшника має тенденцію до зростання. У 2018 році собівартість збільшилась майже у три рази порівняно з 2013 роком та майже на 40% порівняно з 2017 роком. В процесі дослідження було встановлено збільшення витрат на 1 га та зменшення урожайності.

Збільшення виробництва соняшника, підвищення його ефективності, зниження собівартості є одними з першочергових та актуальних завдань галузі рослинництва. Успішне вирішення цього завдання вимагає вдосконалення обліку

витрат на виробництво як у внутрішньогосподарських формуваннях, так і на підприємстві загалом. Складання прогнозів розвитку виробництва продукції є актуальним завданням на місцевому, регіональному, національному рівнях, а також на рівні окремих організацій. З мікро- й макроекономічних причин на сучасному етапі економічних реформ зробити це досить важко. Нині не існує загально-визнаних методів, які дають змогу спрогнозувати розвиток виробництва продукції в господарствах на перспективу із задовільною достовірністю. Також необхідно відзначити, що зміцнення економічної свободи учасників відтворувального процесу на рівні регіону обумовлює ймовірнісний образ економічних процесів, що відбуваються в різних галузях, і змушує застосовувати сценарний підхід та різноманітні альтернативні шляхи пошуку рішень.

Для вирішення цієї проблеми пропонується використовувати методи економіко-математичного моделювання й багатовимірного статистичного аналізу, тобто один з головних інструментів прогресування господарського механізму, структурного перетворення регіонального ринку, прогнозування динаміки виробництва та реалізації продукції. Зміни, що відбуваються в сучасній економіці, приводять до складання нових і вдосконалення розроблених систем економіко-математичного моделювання. Все це дає змогу виявити приховані резерви економічного зростання організацій на рівні регіону. Різновидом економіко-математичних моделей є оптимізаційна модель.

Підсумкова мета створення регресійної моделі прогнозування рівнів собівартості соняшника в досліджуваному підприємстві на перспективу полягає у формуванні ефективних передумов інтенсивного розвитку сільськогосподарського виробництва та отриманні максимального прибутку, що є важливим показником ефективності фінансово-економічної діяльності. Це забезпечується раціональним використанням можливих виробничих ресурсів і сприяє підвищенню рентабельності господарської діяльності сільськогосподарських організацій в сучасних умовах. Вихідними даними для побудови регресійної моделі послужив масив даних, відображених у табл. 1.

В результаті проведених розрахунків була отримана така формула:

$$y = -685,86 + 0,083x_1 - 7,05x_2 \quad (1)$$

Таблиця 1

Дані для регресійної моделі прогнозування рівнів собівартості соняшника

Рік	Собівартість	Витрати на	Урожай-
	1 ц, грн.	1 га, грн.	ність, ц/га
	y	x ₁	x ₂
2014	304,9	9 827,1	24,5
2015	498,6	11 810,4	31,2
2016	658,2	13 310,5	29,8
2017	734,9	15 105,6	21
2018	1 019,7	18 988,4	18,61

Джерело: власні розрахунки за даними фінансової та статистичної звітності досліджуваного підприємства

Інтерпретація результатів даних засвідчує, що зміна рівня собівартості 1 ц соняшника на 99,6% (значення коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,996$) пояснюється впливом факторів (незалежних змінних), які були включені в цю модель. Власне, рівень собівартості під впливом зазначених факторів буде змінюватись таким чином. У разі зростання виробничих витрат на 1 грн. в розрахунку на 1 га собівартість збільшиться на 0,08 грн. Зовсім протилежною буде ситуація щодо впливу врожайності: за збільшення

урожайності 1 ц зумовить зменшення його собівартості на 7,05 грн., що за масштабності виробництва забезпечить істотне зниження 1 ц продукції.

Таким чином, зниження собівартості сприяє отриманню більшого прибутку від виробництва та реалізації продукції сільського господарства, тому є важливим етапом підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції.

Зниження собівартості продукції є важливою умовою економічної ефективності виробництва й забезпечення розширеного відтворення в сільському господарстві. Воно передбачає збільшення виробництва продукції рослинництва та зменшення затрат праці й виробничих ресурсів на її виробництво.

В сучасних умовах спаду галузей в АПК України та її регіонів великого значення набуває вирішення проблем збільшення обсягів виробництва рослинного білка та олії. Особлива увага приділяється виробництву традиційного для країни насіння олійних культур. Вони заслуговують на увагу ще й тому, що за один рік дають два врожаї найцінніших сполук, а саме білків і жирів, які в сумі залежно від культури становлять 60–80% усього врожаю. Окремі з них під час перероблення майже не мають відходів.

Завдяки цьому саме олійні культури мають найвищі темпи виробництва у світовому землеробстві. Така економічна ситуація вимагає об'єктивного оцінювання подій у галузі, отже, виникає потреба проведення поглибленого дослідження питань щодо її подальшого розвитку й підвищення ефективності в нових умовах господарювання.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, вдосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Вся діяльність підприємства спрямовується на те, щоби забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні.

Протягом останніх трьох років досліджуване підприємство отримує прибуток від реалізації соняшника. При цьому найвищий його рівень спостерігається у 2017 році (128 477,4 тис. грн.), а найнижчий – у 2018 році (59 224,5 тис. грн.). Проаналізувавши дані таблиці, зауважимо, що найнижчий рівень прибутку від реалізації соняшника у 2018 році підприємство отримало через зменшення виручки від реалізації на 51 565,3 тис. грн. порівняно з минулим роком та зростання собівартості реалізованої продукції на 17 687,6 тис. грн. Отже, досліджуваному підприємству необхідно переглянути складові частини собівартості реалізованої продукції, оскільки її збільшення впливає на зменшення прибутку від реалізації соняшника.

Детальний аналіз складових частин таблиці показує, що кількість реалізованого соняшника у підприємстві за звітний рік зменшилась на 55 346 ц, а собівартість реалізованого 1 ц соняшника збільшилась на 265,2 грн./ц, при цьому незначно зросла ціна реалізації соняшника, а саме 40 грн./ц. Зміна цих факторів привела до отриманого рівня прибутку підприємством у 2018 році. Можемо дійти логічного висновку, що підприємству варто підняти вар-

тість соняшника шляхом покращення його якості (сорт). При цьому необхідно збільшити кількість соняшника, що спрямовується на реалізацію, та переглянути складові частини його собівартості. Оскільки раніше нами було доведено, що собівартість соняшника на 93,8% впливає на рівень його прибутку, тобто чим менше буде собівартість соняшника, тим більше буде прибуток від його реалізації.

Для визначення впливу факторів на ефективність виробництва насіння соняшнику задля її підвищення ми вибрали лінійну кореляційну модель, яка в загальному вигляді представлена таким рівнянням:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4 + \dots + a_nx_n + e, \quad (2)$$

де y – залежна змінна; $x_1, x_2, x_3 \dots x_n$ – незалежні змінні; $a_1, a_2, a_3 \dots a_n$ – відповідний фактор впливу; e – випадкова величина; n – загальна кількість факторів впливу.

Як залежна змінна у було вибрано прибуток із розрахунку на 1 га. До факторних показників віднесено врожайність, ц/га (x_1); собівартість 1 ц соняшника, грн. (x_2); ціна реалізації 1 ц насіння соняшнику, грн. (x_3) [4, с. 30].

Вихідні дані для розрахунку наведені в табл. 2. Інтерпретація результатів даних засвідчує, що зміна прибутку з 1 га соняшника на 96,2% (значення коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,962$) пояснюється впливом факторів (незалежних змінних), які були включені в цю модель.

В результаті дослідження було отримано таке рівняння:

$$y = 17746,1 + 158 x_1 - 47,4x_2 + 33,8x_3. \quad (3)$$

Результати отриманого рівняння вказують на те, що підвищення врожайності (за умови незмінності інших факторів, включених у модель) приводить до зростання прибутку на 1 га на 158 грн., збільшення собівартості 1 ц соняшника зменшує його прибуток з 1 га на 47,4 грн., а підвищення ціни реалізації 1 ц на 1 грн. приводить до збільшення прибутку з 1 га на 33,8 грн.

Висновки. Отже, головним напрямом підвищення ефективності виробництва соняшника у досліджуваному підприємстві має стати зниження собівартості виробництва переважно за рахунок зменшення перевитрат за статтями у загальній структурі собівартості продукції.

Задля підвищення рівня економічної ефективності виробництва соняшника підприємству слід приділити увагу комплексу заходів, що впливають на підвищення врожайності, та маркетинговим заходам, завдяки яким можна вплинути на рівень товарності й ціну реалізації. Для підвищення рівня рентабельності необхідно сприяти збільшенню суми прибутку за рахунок збільшення загального обсягу виробництва через оптимізацію посівної площі, зниження собівартості зерна через зменшення загальногосподарських витрат.

Підвищення економічної ефективності виробництва соняшника є різнобічною проблемою. Її рішення вимагає тільки комплексного вирішення економічних, організаційних та агротехнічних питань, які дають змогу забезпечити суттєве зростання обсягу виробництва, підвищення якості насіння і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності. Шляхи підвищення ефективності виробництва, які

Таблиця 2

Дані для побудови регресійної моделі прогнозування рівнів собівартості соняшника

Рік	Прибуток з 1 га, грн.	Урожайність, ц/га	Собівартість 1 ц, грн.	Ціна реалізації 1 ц, грн.
	y	x_1	x_2	x_3
2015	8 619,5	18,6	1 019,7	1 090,0
2016	2 139,8	22,4	734,9	1 050
2017	9 938,8	28,2	952,4	988,2
2018	8 123,4	21,2	821,3	780,2

Джерело: власні розрахунки за даними фінансової та статистичної звітності досліджуваного підприємства

забезпечують подальше збільшення обсягів виробництва продукції та зменшення витрат на одиницю продукції, передбачають комплекс таких основних заходів, як поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації та автоматизації

виробництва; поглиблення спеціалізації та концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації та агропромислової інтеграції; підвищення якості й збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва й оплати праці.

Список використаних джерел:

1. Кваша С.М., Григор'єв С.О. Сутність та особливості аграрного ринку. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2016. Т. 21. Вип.8. С. 56–59.
2. Коденська М.Ю. Напрями фінансування інвестицій на виконання державних цільових програм розвитку АПК України. *Агроінком*. 2018. № 3. С. 27–28.
3. Саблук П.Т. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України. *Економіка України*. 2008. № 12. С. 4–18.
4. Тонюк М.О., Концеба С.М. Шляхи підвищення ефективності виробництва олійних культур у регіоні. *Економіка АПК*. 2015. № 3. С. 28–33.
5. Орлов В.В. Проблеми і перспективи розвитку виробництва насіння соняшнику. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 3. С. 334–337.
6. Дяченко О.В. Шляхи підвищення урожайності соняшнику в умовах сучасних інтеграційних процесів України. URL: www.nbuv.gov.ua (дата звернення: 18.12.2019).
7. Панорама аграрного сектору України. URL: (дата звернення: 15.12.2019).
8. Попов С.О. Урожайність та якість соняшнику залежно від попередників та системи удобрення у зоні Східного лісостепу України. *Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони*. 2014. № 7. С. 103–107.
9. Горкавий В.К. Управління продуктивністю аграрної праці. *Вісник СНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 11. С. 89–95.
10. Забуранна Л.В. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2017. № 3. С. 55–61..

References:

1. Kvasha S.M., Ghryghor'jev S.O. (2016). Sutnist' ta osoblyvosti aghrarnogho rynku. [The essence features of agrarian market] *Visnyk Odes'koghogo nacional'nogho universytetu. Serija "Ekonomika"*. T. 2, pp. 56–59. [in Ukrainian]
2. Kodens'ka M.Ju. (2018). Naprjamy finansuvannja investycij na vykonannja derzhavnykh ciljovykh program rozvytku APK Ukrajinu. [Directions of financing of investments for implementation of state target programs of development of AIC of Ukraine]. *Aghroinkom*, 3, pp. 27–28. [in Ukrainian]
3. Sabluk P.T. (2008). Stan i perspektyvy rozvytku aghropromyslovogho kompleksu Ukrajinu. [State and prospects of development of agro-industrial complex of Ukraine]. *Ekonomika Ukrajinu*, 12, pp. 4–18. [in Ukrainian]
4. Tonjuk M.O., Konceba S.M. (2015). Shljakhy pidvyshhennja efektyvnosti vyrobnyctva olijnykh kuljtur u reghioni. [Ways to improve the efficiency of oilseed production in the region]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 28–33. [in Ukrainian]
5. Orlov V.V. (2016). Problemy i perspektyvy rozvytku vyrobnyctva nasinnja sonjashnyku. [Problems and prospects of sunflower seed production development]. *Visnyk Kharkiv's'kogho nacional'nogho aghrarnogho universytetu im. V.V. Dokuchajeva. Serija "Ekonomichni nauky"*, 3, pp. 334–337. [in Ukrainian]
6. Djachenko O.V. (2018). Shljakhy pidvyshhennja urozhajnosti sonjashnyku v umovakh suchasnykh integracijnykh procesiv Ukrajinu. [Ways of increasing sunflower yield in the conditions of modern integration processes of Ukraine]. Retrieved from: www.nbuv.gov.ua [in Ukrainian] (accessed: 18.12.2019).
7. Panorama aghrarnogho sektoru Ukrajinu. [Panorama of the agrarian sector of Ukraine]. Retrieved from: www.minagro.gov.ua [in Ukrainian] (accessed: 15.12.2019).
8. Popov S.O. (2014). Urozhajnistj ta jakistj sonjashnyku zalezno vid poperednykiv ta systemy udobrennja u zoni Skhidnogho lisostepu Ukrajinu. [Sunflower yield and quality depending on its predecessors and fertilizer system in the Eastern forest – steppe zone of Ukraine]. *Bjuletentj Instytutu sil's'kogho ghospodarstva stepovoji zony*, 7, pp. 103–107. [in Ukrainian]
9. Ghorkavyy V.K. (2017). Upravlinnja produktyvnistju aghrarnoji praci. [Management of agricultural labor productivity]. *Visn. SNAU. Serija "Ekonomichni nauky"*, 11, pp. 89–95. [in Ukrainian]
10. Ziburanna L.V. (2017). Ekonomichna efektyvnistj vyrobnyctva zerna ta shljakhy jiji pidvyshhennja v sil's'koghogospodars'kykh pidpryjemstvakh. [Economic efficiency of grain production and ways to increase it in agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 55–61. [in Ukrainian]

КОМПЛЕКСНЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА ПОДСОЛНЕЧНИКА

Аннотация. В статье рассмотрено современное состояние производства подсолнечника в исследуемом предприятии. Комплексный экономический анализ основных показателей производства подсолнечника проведен с использованием информации из финансовой и статистической отчетности предприятия. Обоснованы место и роль производства подсолнечника для сельского хозяйства Украины и национальной экономики. В частности, доказано, что эффективное производство подсолнечника является возможным прежде всего в составе совокупности различных отраслей и видов деятельности, среди которых следует назвать производство, заготовку, хранение, переработку и реализацию семян подсолнечника и продукции его переработки. Определены условия развития производства и формирования эффективности. Проведен анализ динамики основных показателей и их влияния на формирование эффективности производства подсолнечника. Предложены основные пути повышения экономической эффективности производства подсолнечника, основным среди которых является снижение себестоимости, ведь именно поиск резервов ее снижения помогает многим хозяйствам повысить свою конкурентоспособность и избежать банкротства.

Ключевые слова: комплексный анализ, экономический анализ, экономическая эффективность, производство подсолнечника, урожайность, себестоимость, прибыль, результаты деятельности.

COMPLEX ECONOMIC ANALYSIS OF SUNFLOWER PRODUCTION EFFICIENCY

Summary. The article investigates the current state of sunflower production. According to the enterprise's reports, a complex economic analysis of the main economic indicators of sunflower production has been carried out. Its place and role for agriculture and national economy are justified. In particular, it is proved that the effective production of sunflower is possible, first of all, as part of the sunflower subcomplex, which means that the combination of various industries and activities, among which the production, harvesting, storage, processing and sale of sunflower seeds and products of its processing forms the main subcomplex production. The conditions of production development and efficiency's formation are determined. The dynamics of the main indicators and its influence on the formation of sunflower production efficiency are analyzed. The features of functioning of agriculture in general and the field of crop production in particular are determined. It is suggested as one of the factors of increasing the efficiency of sunflower production and increase of profit - increase of crop productivity. One of the factors behind the increase in yield may be the change in the variety of sunflower grown to a more efficient hybrid, which was suggested by the company. In general, a comprehensive economic analysis of sunflower production in the enterprise was carried out, using modern methods of information processing. A model for determining ways to reduce the cost of sunflower to increase profits has been developed and proposed. The main costs of sunflower articles have been identified, the cost savings and the proposed, model, cost level of sunflower, which is eligible for profit from the sale of sunflower, has been determined. The article identifies the main ways of increasing the competitiveness of sunflower in the studied enterprise, proposes as a proposal new markets for products. As a result of the study, the main ways to improve the efficiency of sunflower were identified. The basic directions of economic efficiency's increase of sunflower production are offered, the main of which is the decrease in cost price. As precisely, the search for reserves to reduce the cost price helps many farms to increase the competitiveness, avoid bankruptcy and survive in a market economy conditions.

Key words: complex analysis, economic analysis, economic efficiency, sunflower production, yield capacity, cost price, profit, results of activity.